

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Лісового Вадима Анатолійовича
на дисертацію Лі Хаосюань

на тему «Формування музично-виконавської компетентності майбутніх
учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

У першій третині ХХІ століття, коли в українському суспільстві відбуваються значні соціокультурні зміни, підготовка вчителів музичного мистецтва набуває нового змісту відповідно до компетентнісного підходу, який є ключовим принципом оновлення освітньої системи. У цьому контексті поняття «музично-виконавська компетентність» стає особливо важливим для сучасних педагогічних викликів і визначає головну якість особистості вчителя музичного мистецтва.

Актуальність представленої до захисту дисертації в сучасних умовах ми вважаємо беззаперечною. *По-перше*, вона визначається об'єктивною необхідністю осмислення та цілеспрямованого використання потенціалу української фортепіанної школи як вагомого чинника формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *По-друге*, нині необхідним є системне впровадження творів українських композиторів в освітній процес як важливої складової формування музично-виконавської компетентності майбутніх фахівців, адже українська музична спадщина вирізняється жанрово-стильовою багатоманітністю, художньо-образною глибиною та значним педагогічним потенціалом, що створює широкі можливості для розвитку художніх та технічно-виконавських умінь, інтерпретаційного мислення, художнього смаку майбутніх педагогів-музикантів. Проте, у сучасній практиці підготовки в Україні майбутніх учителів музичного мистецтва недостатньо використовуються твори українських композиторів у навчальному репертуарі, що знижує ефективність формування цілісної музично-виконавської компетентності.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнській національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (ресстраційний номер 0114U007160). Тему дисертаційного

дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27 жовтня 2022 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Дисертація відзначається чіткою структурою та змістовністю. Авторка обґрунтовано та коректно визначила мету, об'єкт і предмет дослідження, а також чітко сформулювала завдання й методи. У роботі представлена наукова база, наведена інформація про апробацію отриманих результатів, авторські публікації та загальну структуру дисертації.

Здійснений аналіз дисертаційного дослідження Лі Хаосюань підтверджує наявність *наукової новизни та теоретичної значущості* роботи. Авторкою розроблено поетапну методiku формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи; визначено компонентну структуру досліджуваного феномена, що охоплює усвідомлено-мотиваційний, інтелектуально-творчий, особистісно-стильовий, методико-технологічний, виконавсько-презентаційний компоненти; запропоновано умови формування прогностичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки; запропоновано методичний комплекс формування музично-виконавської компетентності на основі поєднання ключових тенденції розвитку українського фортепіанного навчання, що сформувалися у педагогічній практиці провідних піаністів і педагогів України та вимог сучасної освітньої системи; уточнено сутність поняття «компетентність», погоджено особливості організації музично-виконавчої діяльності майбутніх фахівців на основі задачної технології; удосконалено методiku підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтерпретаційно-виконавської та художньо-освітньої діяльності на уроках музичного мистецтва.

Також вважаємо за необхідне відмітити *практичне значення* дослідження, яке полягає у створенні та експериментальній апробації методичного комплексу, що забезпечує формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Авторкою запропоновано та обґрунтовано систему організаційно-педагогічних заходів, методів і прийомів, що інтегрують тенденції та принципи розвитку української фортепіанної школи. Запропоновані методи та педагогічні умови можуть бути використані в межах викладання фахових дисциплін у закладах вищої мистецької та педагогічної освіти.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація Лі Хаосюань складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних

джерел, що містить 276 найменувань (з них 27 іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації 245 сторінок, з них – 188 сторінок основного тексту.

Анотація дисертації складена відповідно до встановлених вимог, повністю відображає зміст та структуру наукової роботи, а також забезпечує точне розуміння характеру проведеного дослідження і його результатів.

У *вступі* авторка чітко обґрунтовує актуальність теми наукового дослідження, визначає його мету та завдання, об'єкт і предмет. Описано теоретико-методологічні основи роботи, детально представлено комплекс методів, що застосовуються для вирішення поставлених завдань. Особлива увага приділяється науковій новизні та практичній значущості отриманих результатів. Наведено інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, а також їх відображення у наукових публікаціях.

У *першому розділі* роботи дисертанткою визначені основні поняття та методологічні положення роботи, уточнено термінологічний апарат. Здійснено категоріальний аналіз головних робочих понять дослідження – «музично-виконавська компетентність» та «музично-виконавська компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи». В результаті аналізу охоплені праць українських та зарубіжних науковців авторка дійшла висновку, що музично-виконавська компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи – це здатність та спроможність майбутніх учителів музичного мистецтва високо кваліфіковано здійснювати творчу музично-мистецьку діяльність у різних її проявах, формах на високому музично-професійному рівні у залежності від сучасних культуротворчих запитів та з урахуванням застосування історико-культурної традиції української фортепіанної школи як перспективної освітньої тенденції (с. 79).

У *першому розділі* дисертації також дано характеристику фортепіанної школи як складової історико-культурної традиції України та культуровідповідної категорії, яка має «ознаки динамічного явища наукового пізнання, що соціально спрямована на передачу наступним поколінням музикантів від сталих майстрів національної ідеї та музично-педагогічної традиції», яка здійснюється в процесі «поліфункціонального творчого опанування мистецтвом фортепіанного виконавства в системі відповідної фахової освіти» (с. 81).

Авторка розглядає українську фортепіанну школу як цілісний феномен, не поділяючи його на західні й східні напрямки, щоб визначити основні риси її розвитку, стилістичні особливості та педагогічні орієнтири. Незалежність школи проявляється у її функціонуванні як суспільно-історичного явища музично-освітньої сфери, що має гуманістичне спрямування у сфері вищої мистецької освіти, а також у передачі провідних досягнень через професійні контакти між педагогами-піаністами регіональних шкіл і впровадженні авторських методик.

Історія української фортепіанної школи умовно складається з п'яти ключових етапів, що охоплюють період від XVI століття до 1940-х років XX століття.

У *другому розділі* роботи дисертантка теоретично обґрунтовує методіку формування музично-виконавської компетентності вчителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи. Визначено компонентну структуру досліджуваного феномена, що охоплює усвідомлено-мотиваційний, інтелектуально-творчий, особистісно-стильовий, методико-технологічний, виконавсько-презентаційний компоненти, кожний із яких включає у свій склад критерії оцінювання рівнів сформованості (мотиваційно-рефлексивний, змістовно-інтерпретаційний, індивідуально-стильовий, конструктивно-технологічний, художньо-комунікативний). Чітко окреслені методологічні підходи та педагогічні принципи, на які спирається авторка дослідження, зокрема *компетентнісний* (принципи: орієнтації на результат, інтеграції знань, умінь і цінностей, практичної спрямованості), *музикознавчий* (принципи: поліваріантності, синергетичного впливу різних видів мистецтва, інтеріоризації уявлень, навчання в зоні найближчого розвитку, рефлексії, навчання як засобу розвитку мислення), *культурологічний* (принципи: культурної зумовленості освіти, діалогу культур, ціннісної орієнтації, історизму, особистісно-культурної ідентифікації, національної основи навчання), *мотиваційно-ціннісний* (принципи: особистісної значущості навчального матеріалу, усвідомленого визначення цілей, індивідуалізації, позитивного ставлення до навчання, методичної адаптивності), *особистісно-діяльнісний* (принципи: самоактуалізації, індивідуальності, поліваріантності, творчості і успіху), *гуманістичний* (принципи: гармонійного розвитку позитивних потенційних можливостей особистості, діалогу, людиноцентризму, унікальності та індивідуальності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, індивідуалізації навчання), системний (принципи: багатоаспектності, ієрархічності, декомпозиції, цілісності, динамічності).

Результатом узагальнення педагогічного досвіду та наукової літератури методичного спрямування стало формулювання авторкою педагогічних умов формування музично-педагогічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: створення психологічної налаштованості студентів до виконавства на основі рефлексивно-позиційного визначення майбутніх учителів музичного мистецтва; розширення на підставі задачної технології системи знань культурологічного, теоретико-методологічного, історико-стильового та інтерпретаційно-аналітичного характеру; стимулювання потреби виконавської самореалізації студентів на засадах системного й цілеспрямованого їх залучення до концертно-проектного простору з урахуванням індивідуальних особливостей і технічних можливостей. Дисертантка цілком справедливо вважає, що формування музично-виконавської компетентності повинна здійснюватися поступово, шляхом проходження трьох етапів – орієнтаційного,

організаційного та реалізаційного, що і було покладено в основу експериментальної роботи.

Третій розділ роботи присвячений опису процесу та результатів експериментальної перевірки методики музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі розвитку української фортепіанної школи. Авторкою визначено 5 критеріїв сформованості музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва – мотиваційно-рефлексивний, змістовно-інтерпретаційний, індивідуально-стильовий, конструктивно-технологічний, художньо-комунікативний, відповідні їм показники, а також три рівні сформованості музично-виконавської компетентності – відтворювальний (низький), трансформаційний (середній), проєктивний (високий). Структурні компоненти та критерії оцінювання музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у зведеній таблиці 3.1 (с. 143).

Дисертанткою детально висвітлено особливості організації та хід формувального експерименту, який складався з чотирьох послідовних етапів: орієнтаційного, організаційного та реалізаційного. Також заслуговує уваги багатогранність застосованих форм і методів експериментальної роботи та креативний підхід авторки до створення методики цього експерименту. Так, було розроблено і використано на кожному етапі формувального експерименту інноваційні методи роботи, зокрема: імпровізаційні вправи та колективні музикування, імпровізаційні вправи та колективні музикування, методи позиційного аналізу, проблемно-виконавських завдань, варіативних виконавських рішень, вирішення реконструктивних історико-стильових задач, імпровізаційного тренінгу, кооперативно-проєктного навчання. Зазначені методи можна розглядати як істотний внесок здобувачки у вирішення дослідницької проблеми, а також як розробку оригінального навчально-методичного забезпечення. У подальшому доцільно розглянути можливість видання цього матеріалу окремим навчально-методичним посібником.

Кількісна обробка експериментальних даних демонструє високий рівень володіння авторкою методами математичної статистики та ілюструється відповідними таблицями і діаграмами, детально описаними у тексті роботи. Висновки до розділів і загальні висновки представлені чітко та структуровано, відображаючи основні положення дослідження та результати, отримані дисертанткою. У додатках містяться зразки опитувальників і тестових методик, а також результати обробки експериментальних даних, зокрема порівняльні діаграми констатувального та формувального етапів експерименту.

4. Повнота викладу в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено у 7 публікаціях – 6 одноосібних та 1 у співавторстві, із них 4 – у фахових виданнях України, 3 – апробаційного характеру.

5. Зауваження щодо змісту дисертації та висновки щодо її відповідності встановленим вимогам.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Лі Хаосюань загалом, вважаємо за необхідне окреслити деякі питання дискусійного характеру та пропозиції:

1. На нашу думку, у таблиці, де відображені історичні етапи розвитку українських фортепіанних шкіл (рис. 1.1) дещо спірним є визначення «неорганізованих» форми навчання гри на музичних інструментах», що відноситься до періоду від XVI «майже до 40-х років XX ст.». По-перше, від другої половини XIX до першої третини XX ст. якраз відбувається формування вищої музичної освіти на теренах України, відкриття консерваторій, активна діяльність музичних товариств тощо; відповідно, закладаються основи виконавських шкіл і методик навчання гри на фортепіано. По-друге, навіть якщо мова йде переважно про XIX століття, то навіть у цей період вже існували праці визначних європейських фортепіанних педагогів, на які у своїй роботі орієнтувалися визначні представники українських фортепіанних шкіл.

2. На наш погляд, у підрозділі 1.2 варто було би більш детально висвітлити роль західноукраїнських музично-виконавських шкіл у процесі загального розвитку фортепіанного виконавства та педагогіки на теренах України, акцентувати увагу на діяльності їх засновників, як-от К. Мікулі (як учня Ф. Шопена), В. Барвінського, Н. Нижанківського (як композиторів і фортепіанних педагогів) та інших визначних музичних діячів і педагогів.

3. Доцільним було би більш компактно представити матеріал Висновків до другого розділу, які розгорнуто відображають зміст розділу, але є достатньо об'ємними (5 сторінок).

4. На нашу думку, більш переконливим для наочного відображення досягнутих результатів дослідження було би представлення в тексті роботи (а не в додатку) діаграми узагальнених показників рівнів сформованості музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на формувальному етапі, а саме після таблиці 3.17 відповідного змісту.

5. У тексті роботи подекуди зустрічаються незначні технічні помилки, які не погіршують загального позитивного враження від роботи.

Водночас, зауваження і пропозиції, висловлені щодо роботи, хоча і можуть бути предметом наукової дискусії, проте, не применшують її наукову цінність, а також не мають суттєвого впливу на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Отже, враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація на тему «Формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи», є самостійним

завершеним науковим дослідженням, у результаті якого розв'язана актуальна наукова проблема і отримані нові науково обґрунтовані результати. Робота відповідає чинним вимогам п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Це дає підстави для присудження Лі Хаосюань наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музики
факультету педагогіки, психології
та соціальної роботи
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Лісовий В.А.

